

BUDDHA – poslední kapitola

(v dnešných vydaniach vynechaná)

Gautama Buddha směl vystoupiti do světlých výšin, po nichž jeho duše tolik prahla.

Siddha společně s duchovně vyspělými bratry vedl školy a kláštery dále v duchu Gautamově. Poslouchal svého vedení a obracel se o rady i k bytostným, kteří mu darovali své přátelství.

Avšak po jeho smrti vetřely se lidské myšlenky do nauky, která přišla kdysi shůry tak čistá. Zprvu nepozorovaně, leč později stále zřetelněji a silněji tyla jednotlivými učiteli křivena. Domnívali se, že ji musí přizpůsobiti své době a místo toho přizpůsobovali ji temnu, které horlivě číhalo jen na to, jak zkaliti i tuto harmonii, jak pokáleti její čistotu a strhnouti ji dolů.

Tak došlo k sloučení nauky o Věčném s naukou brahmanskou. Toto splynutí bylo však jen přechodné.

Najednou se jednotliví učitelé rozpomněli na zkazky, podle nichž se Gautama-Buddha bránil splynutí nauk. Chopili se toho, odtrhli se od brahmanů a pojmenovali svou nauku buddhismem.

Tento buddhismus mel sice viditelný úspěch a daleko se rozšířil. Byl přijat říší středu, kde byla kdysi Lao-Tsem rozšířena nauka o Vznešeném a tím připravena dobrá půda k přijetí. Co však bylo plátno, že buddhismus získával stále více a více stoupenců, když za to vnitřně zploštěl?

A na zemi nebyl nikdo, kdo by to pozoroval, kdo by tomu byl učinil přítrž! Každý horlivě přispíval k tomu tím, co *sám* se domníval vědět a pomáhal tak navalovati stále více ssutin na původní nauku, která ležela pohřbena dole, zasypána lidským věděním.

Nikdo nebyl na zemi, kdo by byl cítil za to odpovědnost, ale v jemnohmotnosti..... tam trpěl kdosi nesmírná muka při pohledu na duchovní úpadek svého národa.

Byl to Siddharta! Den po dni, rok po roce a stále dál a dále musel přihlížeti k tomu, co se dole odehrává. Co bude z nauky o Věčném, nepřijde-li nikdo, kdo by ji vyhrabal ze ssutin! Jen proto prožíval svůj život v národě, jen proto byl zde na věčnosti k němu připoután?

Připoután! Sotvaže si to pomyslel, tu to s něho spadlo jako mlžný závoj. Ano, byl připoután! Ale ne proto, aby pomohl národu, nýbrž pro svoji vinu. Domníval se, že slouží Věčnému plně a bez výhrad a přece měl na mysli jen a jen svůj národ.

Byl Buddhou — — možná, ale jen takovým, který se probudil na nesprávné úrovni. Nyní se konečně viděl tak, jaký ve skutečnosti byl. Viděl svou chybu, která mu až dosud bránila ve vzestupu.

Volal a křičel k Bohu o pomoc. Leč stále byl nucen dívati se na to, co se odehrávalo v jeho národě. Viděl, jak obě postavy Buddhů staly se legendami a byly vzájemně pomíseny.

Snažil se volati dolů.

„Chvalte přece pravého, velikého Buddhu, nikoliv moje zážitky! On byl čistší a lepší než já! Jeho nemusel Věčný stále znovu napomínat a burcovat!“

Ale jeho hlas nepronikl dolů. Musel se dívat, jak všechno bylo zfalšováno a pokřiveno. Zmocnil se ho nevýslovný žal. A veliká vnitřní trýzeň, která již nyní neplatila klesajícímu národu, nýbrž znehodnocené pravdě, dohnala ho konečně k tomu, že odvrátil tvář od strašlivé studny, u které po staletí stál.

Sotvaže se od ní odvrátil s pevným rozhodnutím nedívati se již, spatřil v dálce třpytící se

světélko. Rychle rozhodnut, vykročil k němu. Světélko rostlo, mohutnělo, až se před jeho očima změnilo v zářící kříž. Tu věděl, že se nalézá na správné cestě.

„Věčný, Pane všech světů, odpust mi! Ukonči mé pokání! Dovol, abych ve službě směl odpykati svou vinu!“

Prosba, vycházející z hlubin očištěné duše, byla vyslyšena. Světlý posel přistoupil k němu, vzal ho za ruku a vedl ho dlouhou cestou směrem vzhůru.

Pak ho obestřely mrákoty. Siddharta usnul. Když se probudil, cítil, že v jasném třpytu, který ho obklopoval, je daleko lehčí. Nalézal se v prostorné jeskyni uprostřed nádherné, rozsáhlé zahrady plné stromů a květin takové krásy a hojnosti, jaké nikdy neviděl. Sloužící pobíhali kolem v rušném shonu. Přinášeli ovoce a čerpali vodu z čistých pramenů.

Jímala ho závrať. Kde to byl? S počátku se nemohl upamatovati na strašlivou dobu ztrávenou u studně, ba i vzpomínka na dobu prožitou na zemi, byla jakoby odvanuta někam nesmírně daleko.

Ted' přicházely k němu duše, které ho jmenovaly Buddhou a mistrem a mluvily s ním o věčných věcech. Ponenáhlu je poznával, jednoho po druhém. Před dávnou a dávnou dobou byli jeho učedníky.

Zdálo se, že za ním leží věčnost a věčnost prožíval nyní. Častokrát připojila se k nim nová duše, přinášející zprávy zdola.

Pak se probudilo v Siddhartovi-Buddhovi vědění o tom, co kdysi bylo. Pomalu se zesilovalo a až teprve po staletích zvěděl, jaký byl jeho pozemský život.

Náhle proniklo všemi úrovněmi prudké vzrušení, jaké nikdo z jejich obyvatel ještě nepocítil. Rozlehl se nepopsatelný jásot, rozléhaly se zvuky pozounů a posvátné melodie plnily sféry. Světlí poslové Věčného připojovali se k duším, které zde v jemnohmotnosti čekaly na další vzestup.

Zvěstovali, že vůle Boží, tělem učiněná spravedlnost sestoupila k zemi, aby naposledy přinesla hrubohmotnému světu zjevení pravdy, aby Světlo přemohlo temnoty. Vůle Boží svázala již vládce temnot a chce zachrániti lid!

Neslýchaná zvěst! Naslouchající duše připojily se k všeobecnému jásotu.

Potom vyvolávali světlí poslové jednotlivě ty, kteří kdysi prosili, aby směli sloužiti svému národu, až udeří hodina záchran. Všemi úrovněmi, všemi nebesy zněla tato jména.

Vtom sklouzlo s vysokých výšin dolů něco světlého, jasného a vítězného.

„Sariputta!“ koktal Siddharta-Buddha překvapen.

Tento věrný mu scházel mezi učedníky. A ještě jednoho postrádal: Maggalanu! Leč tento ze všech nejměnnější nebyl zavolán.

Od tabule, u níž seděl Buddha se svými učedníky, se zvedli dva: Ananda a Bimbisara. Nebylo to po prvé, co šli na zem od té doby, kdy se s nimi Siddharta zde sešel, ale po každém ukončení života na zemi, vraceli se k němu vždy zpět.

Jestliže se jich tázal, nemohou-li vystoupiti výše, pak mu odpovídali, že jsou rádi, že se dostali tak daleko. Každým životem tam dole je prý to stále těžší.

Nyní směli opět na zem. Mimo ně ještě mnoho jiných. Jen Siddharta-Buddha nebyl volán. Tu se rozpomněl a přistoupil ke světlému poslu Věčného, aby se ho zeptal:

„I já jsem kdysi sliboval pomáhati svému národu, až udeří hodina jeho vykoupění. Je to dávno již, tenkrát, když se Sariputta loučil se zemí. Nejsm toho již více hoden?“

Posel se laskavě zadíval na tazatele.

„Raduj se, nyní začíná tvá práce ve službě Pánu! Smíš býti vůdcem Sariputtovým, až v novém pozemském šatě bude sloužiti národu a tím Věčnému. Měj strpení, než jeho pozemské tělo dosáhne patřičné zralosti.“

Doba čekání minula rychleji, než si Buddha myslel. Stále znovu přicházeli světlí poslové, vypravující o Synu Božím, který se vtělil na zemi. Co říkali, bylo tak svaté a nádherné, že Siddharta se vždy dlouhý čas z toho těšil.

A pak přistoupil světlý posel také k němu a vyzval ho, aby jej následoval. Vstoupili spolu do jakési přistavby. Siddharta směl se podívatí dolů. Učinil tak a spatřil Sariputtu, jak se opět plahočí v prachu silnic.

Tentokrát neměl s sebou hady. Učil a zvěstoval

Vyučoval zanedbaný národ, mluvě lidu o čistších mravech. A lid ho přijal za svého vůdce. Byl tak zkrušen cizím panstvím a bídou, že vzhlížel k muži, který přišel, aby mu pomohl, jako k Bohu.

Posel Páně poučil Siddharta, že má býti vůdcem Sariputtovým. Má v něm udržovati vědomí, že to nebude on, který pomůže národu, nýbrž, že smí býti pouze připravovatelem cesty tomu, který rozváže všechna pouta, a to nejen pozemská, nýbrž především duchovní.

Siddharta-Buddha to slíbil. Věrně se namáhal o svého někdejšího učedníka, který vystoupil výše než on sám a který přece ve shonu a v oblacích temna, jež svíralo zemi, jako neproniknutelný plášť jedovatých par, zdál se zapomínati toho, který ho poslal a jemuž se zaslíbil.

Znovu a znovu probouzel Buddha v Sariputtovi, který nyní opět působil v Indii, vědění o Věčném, o svatém pomocníku.

Viděl ještě jiného učedníka, který se také domníval, že v jeho rukou je pomoc. Část národa jákala mu vstříc a on využíval ujařmení národa k tomu, aby dosáhl lepšího vlivu na davy. Bylo to všechno velmi těžké. Na všem spočívala tíže. Jak to asi muselo doléhati na svatou vůli Boží, která se sama vydala na zem, aby zachránila toto zkažené lidstvo?

„Vůle Boží! Kde je?“ tázal se Siddharta-Buddha v duchu. Vtom ji uviděl.

Opět měl Věčný chrám na hoře, v němž se ho lidé snažili vzývat. Chrám byl prostý a jednoduchý. Což bylo vůbec možno, že se lidé nesnažili přinést do chrámu to nejlepší, co měli? A tak prostý, jako chrám, byl i ten, který byl tohoto chrámu knězem, král králů, Syn Pána všech světů.

Ted' teprve Siddharta-Buddha poznával a chápal, jakého zjevení se mu mohlo dostatí již dole, kdyby byl býval horlivější.

Jen šeptem vyslovoval svaté jméno, které se tak mnohý člověk odvažoval lhostejně pronášet, aniž při tom pocítil hlubokou, úctyplnou bázeň.

A pak viděl, že také Anandovi a Bimbisarovi bylo dovoleno sloužiti Synu Božímu. Král z Magadhy směl žíti v jeho svaté blízkosti a Ananda směl šířiti vědění o věčných věcech dole v údolí.

Oba byli pozeňnaní mezi tisíci. Ale Siddharta jim nezáviděl. Měl svou úlohu. Tentokrát nechtěl ztratit ani okamžik a chtěl ji věrně plnit.

Začal úporně bojovat o duši Sariputtovu.

Tento připravovatel cesty zapadal do těchže chyb, pro něž Siddharta-Buddha tak těžce trpěl. Ba, byla to skoro větší bolest dívati se na tohoto skvělého učedníka a viděti, jak klopýtá. A poněvadž Buddha to již prožil, mohl a chtěl mu pomoci.

Prosil Věčného, aby směl zavolati duše svých někdejších učedníků nahoru do jemnohmotných

zahrad, kde snad ve známém jim kdysi kruhu, budou přístupnější poučení, které měl pro ně již uchystáno.

Bylo mu to dovoleno. Musel však dlouho volat, než duše Sariputtova měla pro nebo čas. Domníval se, že duše nevyšlovně šťastna poletí ihned nahoru, ale ona odpověděla:

„Podívej se na můj lid! Noc co noc bdím přemýšleje, jak naléztí odpomoc. Nezbyvá mi času mysliti na sebe.“

Hořce zklamán Siddharta-Buddha umlkl. Avšak tak to nesmí být! Nesmí zanedbati svou povinnost! Snad po druhé bude učedník přístupnější. Zatím nabyl velikého vlivu na lid, který se k němu hrnul se všech stran. Záleží jen na tom, aby tohoto vlivu využil správným způsobem.

V tichu noci přistoupil Siddharta k němu.

„Bratře, i já vím o našem národě! Dívám se na vás dolů se své vysoké stráže. Pojď, ukáži ti, jak se to vaše snažení vyjímá shora.“

Tentokrát uhodil na pravou strunu. Sariputta šel s ním.

Nádherné zahrady neučinily na něho dojmu, nevzbudily v něm dávné vzpomínky. Jeho snaha nesla se jen ke slíbené vyhlídce, k místu, odkud se smí podívati na svůj lid. Rozhlédl se a — zhrozil se.

„Můj národe, kdo tě to vede tak špatně?“ lkal jeho zarmoucený hlas. „V pozemském myšlení sice rosteš! Usiluješ osvoboditi se z pout utiskovatelů! A při tom nepozoruješ, že kníže temnot tě spoutává daleko silnějšími pouty! Nezáleží na tom, jak ztrávíš svůj bedny pozemský život, nýbrž na tom, abys zachránil duše v soudu, který se valí nezadržitelnou rychlostí!“

Hluboce zarmoucen opouštěl Sariputta vyhlídku. Nebylo s ním řeči. Ať Siddharta naléhal, co mohl, chtěje mu ukázati, že on to je, kdo vede lid, duše neslyšela. Úplně se uzavřela.

Nicméně cesta stálého spojení s ním byla konečně nalezena. Sám od sebe, nevolán, objevil se tu nejednou v noci, aby se podíval na lid vedený špatnými cestami.

Pak se Siddhartovi naskytl ještě jedna příležitost zeptati se ho:

„Pozoruješ, bratře, že se náš národ nalézá na falešné cestě? Víš, kdo jej vede? Ty sám! Zadívej se na svoji vlastní cestu! O čem mluvíš k zástupům uštvaných a znavených lidí?“

Sariputta ho přerušil. Bylo to po prvé, kdy se dal do hovoru se svým někdejším mistrem.

„Jsou tak usouzení, že v jejich srdcích není místa pro něco jiného, než pro myšlenku pozemské svobody. Na tu je musím získat a teprve pak mohu mluvit dále a ukázati jim něco lepšího!“

„Bratře, na to nemáš již času!“

„Tolik času mi ještě zbude. Věřím, že není tak naspěch. Nemohu přece jíti mezi lidi a volati na ně: „Zachraňte se!“ myslí-li na záchranu jen s hlediska pozemského. Pak bych to teprve dělal nesprávně.“

„Bratře, představ si hořící dům! Budeš mluvit také nejdříve o tom, kdo založil oheň? Nevyrážíš prostě dveře a nevykřikneš: „Zachraňte se!““

Více nemohl tentokrát dosáhnouti. Při dalších návštěvách nebylo se Sariputtou ani řeči. Odmítal jakoukoliv rozmluvu a chtěl se jen dívat a dívat...

Starost o jiného učedníka začínala těžce doléhati na duši Siddhartovu.

Viděl kluzkého hada, jak se v lichotivých zákrutech plazí k Anandovi. Učedník ho dosud neviděl a had může mu býti nebezpečným.

Tu zavolal Buddha i tuto duši nahoru do svých zahrad. Duše slyšela volání a s radostí chtěla vyhovět, ale bez pomoci nemohla najít cestu. Byla slabá a nesamostatná, ačkoliv se domýšlela, že je neobyčejně silná.

Mnohokrát musel Siddharta volati duši k sobě, než si zvykla na chůzi v jemnohmotných zahradách.

Byla jako opojena vědomím, že je omilostněna toto všechno viděti. Toho si však Siddharta nepřál. Hledal pouze příležitost, aby s ní mohl promluvit. Prosil:

„Anando, vypravuj nám o TOM, jemuž smíš sloužiti v hrubé hmotnosti!“

Učedník se smíchem odmítal.

„To přece můžete viděti odtud, shora! Chtěl bych se zde poohlédnout a všechno si prohlédnout.

Chtěl bych vědět, komu z nás se podařilo, dostat se až sem!“

„Anando, což jsi zapomněl, že jsi byl zde nahoře, když tě zavolal král králů? Zde je ti všechno známé, jak sám poznáš, ponecháš-li duši volnost, aby mohla vnímati dojmy svého okolí, místo co bys v horlivém shánění pobíhal kolem. Posad' se vedle nás, Anando, a vypravuj nám o svém a našem Pánu!“

Nechati se Buddhou prositi, to se Anandovi líbilo. Teď může svému někdejšímu mistrovi prokázati milost. Všem jim může ukázati, jak je důležitý!

A začal vyprávěti. Při vypravování se jeho duše otevřela a dávala ze svých bohatých pokladů. Láska k TOMU, jemuž sloužil, tryskala z jeho duše a zaplavovala všechen bující plevel. Siddharta měl radost. Dosud není všechno ztraceno!

Horlivě bojoval o duši Anandovu.

Pak přišel den, kdy i Sariputta byl více přístupnější, než jindy. Jeho lid se dostal dále na cestě, kterou mu naznačil, než si sám přál. Nyní zpozoroval, že je snadnější masu rozpoutati, než je opět uklidniti.

Unaven přisedl k tabuli, u které právě seděl Ananda. A tu se Siddharta obrátil s prosbou na duši Anandovu, aby pověděla vyčerpanému o Vykupiteli a Soudci světa.

Ananda prosbě vyhověl. Jako vždy, když se duše podvolila sledovati toto vyzvání, nalézal žhavá, uchvacující slova. Indický průkopník zapomněl při nich na svoji únavu. Jeho bdělost byla na stráž. Z vypravování utkvělo v něm jen jedno:

„Poslední soud se blíží! Je mnohem blíže, než jsem tušil! Ani den, ba ani hodina nesmí býti již ztracena!“

Do jeho duše se vryl i obraz toho, o němž musí hlásati svému lidu. Nebyl to sice ten pravý obraz, protože si jej utvořil ze slov Anandova líčení, leč v Sariputtovi se probudilo vroucí přání:

„Buddho, vypros mi příležitost, abych směl spatřiti krále. Nech mne aspoň jedenkrát podívati se na svatou horu!“

„Takovou milost si musíš napřed zasloužiti!“ odpověděl Ananda místo Siddharty, a bylo vidět, jak je hrd na to, že směl Věčného viděti.

Sariputta zesmutněl.

„Anando, do tvé světlé duše se zahryzl červ. Z ješitné, marnivé povrchnosti se ceníš příliš vysoko! Uč se pokoře, jinak tvá duše propadne temnu!“

Siddharta viděl, že Anandu nesmí už volati k sobě. Poskvřněná duše nesmí už vstoupiti do jemnohmotných zahrad.

Když po druhé přišla nevolána, našla bránu zavřenu.

Tu se Ananda rozhněval na strážce brány i na Siddharta-Buddhu. Neviděl, že se sám vlastní vinou vyloučil.

Jeho duše se rozlítla a vpustila k sobě červa hlodajícího na jejím povrchu. Propadla slepému vzteku. Červ rostl, lísal se k němu a ovíjel se kolem něho jako had.

To jej blažilo. Necítil, jak ho had strhuje do bahna, kde byl jeho původ.

Siddharta to viděl a nemohl tomu zabránit. Viděl Anandovu kdysi světlou duši zapadati píd' po pídi do bahna a kalu. Viděl, jak strhuje s sebou i jiné, kteří mu věřili.

Nejen to! Musel se dívat ještě na něco horšího!

Ananda se stal hadem, hadem, který svým jedem a slinami poplival světlý, zářící obraz toho, jemuž jeho duše směla sloužit!

Ruce bytostných to byly, které odvrátily jedovaté sliny dříve, než mohly zasáhnouti cíl. Světlí pomocníci stáli připraveni, aby na pokyn shůry uchopili hlavy hadů a ponořili je do bahna, aby se v něm zadusili.

Siddharta se s hrůzou odvrátil. Od nynějška chtěl všechny své síly a každý okamžik věnovati práci na Sariputtovi.

Ještě nenastal čas. Ještě mu nemohl dovolit pohlédnouti ani na okamžik na horu spásy, ale věděl, že v duši tohoto učedníka živě plane jméno Věčného.

Viděl, jak se průkopník namáhá probuditi v duších lidí kromě strachu z posledního soudu i touhu po světlých výšinách. A viděl též oddanost těchto duší ke králi králů, jakmile budou úplně probuzeny.

Tu a tam doutnaly plaménky, pospíchaly k sobě, sílily, až se změnily v jeden plápolající plamen. Siddharta-Buddha zřel v předu dobu, kdy jeho milovaný národ stane se ohnivým požárem Pána a krále, jemuž on sloužil.

Vytiskla roku 1939 knihtiskárna F. Obziny ve Vyškově na Moravě.